

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 6

Засновано у 2015 році

Рівне – 2017

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 6 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2017. – 320 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Учений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної, навчально-методичної роботи та гуманітарної політики Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелєх Л. Р., доктор педагогічних наук, професор, зав кафедри міжкультурної комунікації та історії світової літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелєх Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федаєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яшук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання РДГУ;

Сойчук Р. Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідощтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Рецензент: **Коліяда Н. М.** – доктор педагогічних наук, професор; завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №6 від 25 травня 2017 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

ЗМІСТ

Бех І. Д. Компонентна модель сходження зростаючої особистості до духовних цінностей.....	6
Павелків Р. В. Психологічні особливості розвитку моральних почуттів у молодшому шкільному віці.....	16
Черній А. Л. Специфіка формування органу управління освітою ОТГ та методичного супроводу освіти в контексті реалізації концепції «Нова українська школа».....	27
Пелех Ю. В. Формування вчителя майбутнього: аксіологічний контекст.....	34
Пустовіт Г. П. Прогностичні орієнтири інноваційного розвитку позашкільної освіти.....	46
Петренко О. Б. Психоаналітична педагогіка: інновація ХХІ ст. чи історико-педагогічна реконструкція досвіду першої третини ХХ ст.....	53
Безкоровайна О. В., Павлюк Г. С. Специфіка методики викладання іноземної мови (англійської) в початковій школі....	63
Білавич Г. В., Савчук Б. П. Українське наукове мовлення в контексті наукової діяльності майбутніх педагогів.....	67
Бісовецька Л. А., Верхова І. П. Виховна робота школи щодо безпеки школярів в інтернет-просторі.....	75
Гринькова Н. М. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності педагогів з питань морального виховання молодших школярів в умовах позашкільного навчального закладу.....	83
Журба К. О. Активні та інтерактивні форми і методи виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи у позакласній діяльності.....	90
Заліток Л. М. Казкотерапія за Василем Сухомлинським.....	99
Кособуцька Г. П. Тестування як психолого-педагогічна технологія оцінювання навчальних досягнень студентів: актуалізація практичного аспекту.....	106
Люленко С. О. Екологічна освіта та виховання майбутніх вчителів біології на сучасному етапі розвитку суспільства.....	118
Павелків К. М. Система професійної підготовки педагогів у західній Європі: термінологічний аналіз.....	124
Павелків О. М. Теоретичні засади реалізації інноваційних процесів у вищих навчальних закладах.....	134
Петренко С. В. Інформаційно-цифрова компетентність учня у контексті формування нової української школи.....	144
Розман І. І. Феномен біографічного методу та особливості його застосування у вивченні педагогічних персоналій.....	156

Сілков В. В., Сілкова Е. О. Теоретико-методичні недоліки при формуванні обчислювальних прийомів у молодших школярів, їх причини та шляхи подолання.....	165
Стельмашук Ж. Г., Гриневич М. Н., Рабешко О. М., Скаутська система виховання у контексті викликів сучасності...	181
Федоришин О. П. Increasing motivation in teaching learning process.....	191
Ціпан Т. С., Боровець В. І., Гоголь В. А., Організаційно-дидактична модель формування акмеологічного простору школи.....	198
Шурин О. І. Декоративно-прикладна творчість Рівненщини: історико-педагогічна генеза.....	212
Доробки молодих науковців	
Абрамович Т. В. Критерії та показники сформованості професійної компетентності соціального педагога.....	218
Баліка Л. М. Педагогічні основи роботи шкільних бібліотек щодо розвитку в учнів інтересу до читання	225
Матвійчук-Юдіна О. Властивості інформаційної системи відповідно міжнародних стандартів – основа формування компетентностей майбутніх ІТ-фахівців з предмету «компютерна графіка».....	237
Дуброва А. С. Формування педагогічної майстерності майбутнього учителя іноземної мови.....	245
Дем'янюк І. В. Життєвий і творчий шлях Т. Д. Дем'янюк у контексті розвитку громадянського виховання в Україні.....	250
Ільчук Я. М. Погляди В. Сухомлинського на соціалізацію особистості в умовах сім'ї.....	258
Кардаш В. П. Правове виховання учнів молодшого шкільного віку: теоретичний аспект.....	269
Літвінчук І. М. Виховання гіперактивних дітей: теоретичний аналіз проблеми.....	275
Мартинюк О. В. Вплив змісту шкільних підручників на гендерну соціалізацію особистості учня/учениці.....	281
Мічута Х. О. Кризові ситуації в сім'ї як чинник розвитку особистості	289
Мокрик А. В. Психологічні підходи дослідження гендерних аспектів лідерства в управлінській практиці.....	296
Примак М. В. Готовність дитини до навчання: теоретичний аналіз	302
Яйченя Н. В. «Важковиховувані діти»: ретроспективний аналіз поняття.....	307

A great attention is given to the definition and characterization of possible areas of improvement of the educational and educational environment of out-of-school educational institution; effective conditions and measures for the innovative development of out-of-school education for the immediate and future perspective are systematized.

Key words: out-of-school education, out-of-school educational institution, prognostic orientations of innovative development, personality, educational and educational environment, self-actualization and self-determination of personality.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2017

О. Б. Петренко

ПСИХОАНАЛІТИЧНА ПЕДАГОГІКА: ІННОВАЦІЯ ХХІ ст. ЧИ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ ДОСВІДУ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ ст.

Анотація. У статті здійснено аналіз психоаналітичної педагогіки як галузі педагогіки, орієнтованої на вивчення особистості дитини, на забезпечення збереження її психіки, корекцію девіантних проявів у поведінковій сфері, побудову диференційованого виховного процесу, забезпечення максимальної співпраці батьків, педагогів, учнів.

З'ясовано, що основними представниками психоаналітичної педагогіки були педагоги-психоаналітики (А. Фрейд, М. Грін, М. Кляйн, А. Айхрон, А. Нейлл, В. Шмідт), орієнтовані на вирішення соціально-педагогічних проблем; реалізовували принцип свободи як у школах інтернатного типу, так і в звичайних навчальних закладах та в умовах традиційного сімейного виховання. Доведено, що «класична» психоаналітична педагогіка 20–30-х рр. ХХ ст. є вихідною точкою розширення педагогічної компетенції психоаналізу за межі аналізу психічних структур або педагогічних феноменів у напрямі до розвитку конкретних практичних концепцій діяльності з боку батьків і вихователів.

Обґрунтовано, що сучасна психоаналітична педагогіка є швидше творчою історико-педагогічною реконструкцією досвіду першої третини ХХ ст., аніж інновацією ХХІ ст., однак реконструкцією, яка враховує усі досягнення психолого-педагогічної науки упродовж минулого століття.

Ключові слова: психоаналітична педагогіка, інновація, історико-педагогічна реконструкція, психоаналіз, особистість.

Постановка проблеми. Кардинальне реформування сучасної системи освіти в контексті реалізації Концепції «Нової української школи» зумовлює необхідність формування нової стратегії виховання, нового розуміння людини та її місця в житті. В Концепції запропонована формула нової школи, компонентами якої визначено, зокрема, «наскрізний процес

виховання, який формує цінності», «орієнтацію на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм» [5, с.7].

Відповідно, така орієнтація зумовлює педагогів обґрунтовувати нові й віднаходити забуті ідеї, підходи та необхідний методичний інструментарій, які уможливають ефективну реалізацію формули нової школи.

На нашу думку, психоаналітична педагогіка, технології, методичний інструментарій, напрацьовані свого часу педагогами-практиками, педологами й адаптовані до сучасних умов, здатні допомогти педагогам зрозуміти стан учня/учениці, розібратися в причинах неуспішності й недисциплінованості, зрозуміти в душевному житті дитини багато того, що здавалося непоясненим.

Орієнтація на виховання психічно здорової особистості, що легко адаптується до умов важкої, стресогенної соціально-економічної ситуації, обумовлює бажання теоретиків і практиків сучасного виховання до нового осмислення унікальної педагогічної спадщини минулого – психоаналітичної педагогіки.

Актуальність такого осмислення обґрунтована ще й тим, що психоаналітична педагогіка суголосна сучасним тенденціям розвитку освіти, центральне місце в яких займають гуманістичні тенденції. Психоаналітична педагогіка концентрує свою основну увагу на особистості дитини, на особливостях її розвитку, на використанні індивідуального підходу в процесі роботи з дітьми й нівелюванні психологічного насильства, що, на жаль, усе ще зустрічається у школах XXI ст.

Часові й просторові характеристики психоаналітичної педагогіки, досвід, накопичений у справі впровадження психоаналізу в педагогічну теорію й практику, детермінує наше бажання проаналізувати психоаналітичну педагогіку першої третини XX ст., позаяк саме в цей період відбувалося її активне становлення й розвиток, накопичення цікавих ідей, які потребують осмислення й актуалізації.

У цьому контексті виникають цілком логічні запитання: хто і коли віродив чи започаткував психоаналітичну педагогіку? Психоаналітична педагогіка – інновація XXI ст. чи історико-педагогічна реконструкція досвіду початку XX ст.?

Тому **метою** пропонованої розвідки є аналіз психоаналітичної педагогіки як напряму в педагогіці, аналіз витоків і основних положень науки.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Взаємодію лікарів і вихователів як умову реалізації принципів психоаналітичної педагогіки аналізують Л. Акімова і Л. Образцова (2005) [6]; специфіку використання психоаналізу в педагогіці, у вихованні майбутнього покоління, позитивний і негативний досвід психоаналітичної педагогіки розкриває Н. Бурлакова (2009) [1].

У 2009 р. була надрукована книга Д. Відри «Почуття й виховання.

Виховання почуттів. Психоаналітична педагогіка», де авторка обґрунтовує необхідність відродження психоаналітичної педагогіки, що стоїть на службі психічного здоров'я, сутність якого ще З. Фройдом була сформульована як здатність бути щасливим, працювати й любити [2].

У контексті проблеми дослідження привертає увагу дисертаційне дослідження А. Філенка «Психоаналітична педагогіка в Західній Європі» (2010) [10]. Безальтернативність й затребуваність гуманної педагогіки, яка буде ефективною лише за умови, якщо педагоги опанують знаннями з психоаналітичної педагогіки, доводить Н. Рожков у монографії «Психоаналитическая педагогика. Теория и технологии» (2013) [8].

Змістові особливості й смислове наповнення понять «інновація», «історико-педагогічна реконструкція» у контексті розвитку системи освіти й виховання, природу та структуру цих феноменів розкрито в статті О. Петренко «Трансформація системи освіти й виховання: модернізація, реформування, інновація чи історико-педагогічна реконструкція» (2015) [7].

Водночас, на сьогодні очевидна недостатня розробленість прикладних аспектів використання психоаналітичної педагогіки в сучасному освітньо-виховному просторі як банку ефективних технологій та методичного інструментарію для вирішення складних проблем сучасного виховання.

Виклад основного матеріалу дослідження. До написання статті до певної міри зумовила монографія російського педагога Н. Рожкова «Психоаналитическая Педагогика. Теория и технологии» (2013), і, зокрема, передмова до неї, у якій доктор педагогічних наук Б. Бобильов стверджує, що Н. Рожков «відкриває нам нову сторінку в педагогіці. Він уперше вирішує проблему синтезу психопедогогіки й неопедогогіки. Основи психоаналітичної педагогіки – результат його багаторічної роботи. Це світ нових знань, ідей, принципів, методів, які збагатять педагогічну науку», що психоаналітична педагогіка – «нова галузь педагогіки», «новий напрям в педагогіці» [8, с.1]. І далі: «Автор заклав основи психоаналітичної педагогіки, в якій проблеми навчання й виховання розглядаються через призму психосоціального підходу до педагогічної діяльності, головними принципами якого є: системності й цілісності, єдності психічного й соціального, свідомого й підсвідомого» [8, с.3].

Натомість, загальновідомим є факт, що моментом зародження психоаналітичної педагогіки як науки офіційно визнано опублікування З. Фройдом у 1909 р. однієї з найбільш відомих його робіт – «Аналіз фобії п'ятирічного хлопчика», а сам термін «психоаналітична педагогіка» була започаткована в 1927 р., коли почав видаватися «Журнал психоаналітичної педагогіки», назва якого й визначила назву нового напрямку педагогіки – психоаналітичної педагогіки [11].

Заслуга ж відродження психоаналітичної педагогіки належить австрійському психоаналітику й психотерапевту Гельмуту Фігдору, який наприкінці ХХ ст. розробив концепцію застосування психопедогогіки

педагогіці у сучасних умовах (російськомовне видання «Психоаналітичної педагогіки» з'явилося у 2000 р.) [9].

Сучасний дослідник А. Філенко визначає психоаналітичну педагогіку як галузь педагогіки, орієнтовану на вивчення особистості дитини; на забезпечення збереження її психіки; корекцію девіантних проявів у поведінковій сфері; побудову диференційованого виховного процесу, орієнтованого на особистісний підхід; надання допомоги дитині у подоланні прихованих інстинктивних потягів несвідомого характеру; забезпечення максимальної співпраці батьків, педагогів, учнів у навчально-виховному процесі [10].

Нагадаємо, що «педагогічна інновація» – це процес реалізації конкретною особою (або групою осіб) ідеї, яка є для неї (них) у цей час новою в навчально-виховному процесі, в результаті якого виникає творчий пошук оригінальних, нестандартних рішень (І. Дичківська) [3]; а «історико-педагогічна реконструкція» – це реорганізація освітньо-виховної системи, відновлення вихідної ідеї з урахуванням нових соціокультурних умов, перебудова з новими принципами (О. Петренко) [7]. Метою реконструкції є зміна характеристик системи освіти, процесу виховання, покращення його якості. Реконструкція здійснюється у зв'язку із загальним зносом системи; після реконструкції покращуються якості об'єкта, підвищуються його характеристики, або повністю відновлюється початковий стан.

У сучасній системі освіти наявне знання про історичні уроки освітнього реформування практично ніяк не використовується при підготовці сучасних проектів, кардинально змінюючи вигляд освіти й виховання, у той час як трансформація, модернізація освіти вимагає саме культурно-історичного підходу й інтегративної методології її вивчення, стверджує І. Колесникова [4].

Зауважимо, що сучасні теоретичні розробки психоаналітичної педагогіки базуються на пізнанні ідеї класичного психоаналізу про дитячу душу, але в той же час вони йдуть у принципово новому напрямі, торкаючись не «глобальних змін людини» або «загальної профілактики неврозів», а лише тих областей, у яких зміни реально можливі й соціально доцільні.

Поступово психоаналітична педагогіка набувала соціально-психологічної компетентності: завдяки її критичним зауваженням значна кількість травмуючих виховних теорій і педагогічних стилів були зрештою офіційно визнані чинниками невротичного розвитку. Однак, незважаючи на величезну цінність цих досягнень, психоаналітична педагогіка зазнала провалу стосовно головного завдання: їй так і не вдалося достатньою мірою змінити виховну реальність і уможливити запобігання подальшого невротичного розвитку дітей. Більше того, згодом стало ясно, що мета профілактики неврозів не дає змоги себе реалізувати не тільки в суспільних масштабах, але навіть і в окремих випадках.

Разом з тим, наявність усвідомленої концепції діяльності і для

педагога, і для психолога дає змогу пояснювати різноманітність існуючих явищ, передбачати наслідки різних подій, сприяти пошуку нових фактів і закономірностей, узагальнювати накопичену інформацію.

Головним вважаємо те, що у центрі психоаналітичної педагогіки, незалежно від її модифікацій, перебуває вивчення особистості дитини, забезпечення збереження її психіки й корекції психічних і поведінкових відхилень.

Аналізуючи психоаналітичну педагогіку швидше як творчу історико-педагогічну реконструкцію досвіду першої третини ХХ ст., аніж як інновацію ХХІ ст., зазначимо, що представниками психоаналітичної педагогіки першої третини ХХ ст. були педагоги-психоаналітики, гуманісти, орієнтовані на вирішення соціально-педагогічних проблем, які реалізували принцип свободи в школах інтернатного типу, у звичайних навчальних закладах і в умовах традиційного сімейного виховання. Ними створені індивідуальні авторські інноваційні освітньо-виховні моделі, поява яких зумовлена специфічними особливостями світоглядних позицій та особистісними характеристиками кожного з педагогів. Акумуляючи у своїй свідомості й відбиваючи різні трактування психоаналітичного навчання, а також провідні педагогічні ідеї своєї епохи, вони наповнюють їх глибоким особистісним змістом, завдяки чому створені ними виховні моделі характеризує неповторний авторський почерк, прикладом чого є педагогічна діяльність А. Фрейд, М. Грін, М. Кляйн, А. Айхрона, А. Нейлла, В. Шмідт [9].

Психоаналітики першої третини ХХ ст. висунули принцип «виховання вихователів». Окремі з них вважали, що психоаналіз повинен зіграти важливу роль не тільки в сфері індивідуальної профілактики, але й у галузі загальної педагогіки в якості «позитивної виховної системи». Німецький психолог М. Грін порушив питання про використання психоаналізу в школі для виявлення природи несвідомих мотивів поведінки дитини, розуміння її спонукань і спрямування їх у русло альтруїстичного самовираження. На думку австрійського психоаналітика М. Кляйн, виховання, засноване на психоаналізі, сприяє зняттю психічного перевантаження, що виникає в дитини внаслідок нав'язування педагогами й батьками свого авторитету й влади [9].

У рамках психоаналітичної педагогіки першої третини ХХ ст. були створені оригінальні виховні моделі, спрямовані на вирішення важливих педагогічних проблем, як-то: проведення профілактичної й корекційної роботи з делінквентами (А. Айхрон); здійснення продуктивної взаємодії педагогів-психоаналітиків і батьків у вихованні дітей дошкільного й молодшого шкільного віку (А. Фрейд, М. Кляйн); організація навчально-виховного процесу на принципі свободи (А. Нейлл).

«Класична» психоаналітична педагогіка 20–30-х рр. ХХ ст., власне, є вихідною точкою розширення педагогічної компетенції психоаналізу за межі аналізу психічних структур або педагогічних феноменів у напрямку до розвитку конкретних практичних концепцій діяльності з боку батьків і

вихователів.

Логічним є те, що зазначені концепції через, по-перше, теоретичний й технічний розвиток психоаналізу й, по-друге, у світлі новітніх завдань використання психоаналізу в педагогіці повинні модифікуватись й розвиватись далі.

З іншого боку, затребуваність в сучасних умовах психоаналітичної педагогіки можна розцінювати як відповідь психоаналізу на складні завдання, що постають перед вихованням й зростаючим невдоволенням та безсиллям батьків і вихователів.

Австрійський психоаналітик і психотерапевт Г. Фігдор обґрунтовує концепцію виховної консультації, згідно з якою консультант насамперед опікується не пристосуванням дитини до невдалих життєвих обставин і не зникненням симптомів, а тим, щоб захистити інтереси розвитку дитини в умовах конфліктних сімейних ситуацій, що шкодять її психічному здоров'ю. А головне – консультант повинен відкрити нові перспективи й нові можливості не тільки для дитини, але й для тих, хто її виховує. Г. Фігдор досить предметно, диференційовано й концептуально розглядає питання про те, як це взагалі можливо – вносити зміни в дитину й батьків, адже виховання не є процесом чисто раціональним і абсолютно свідомим, навпаки, воно наповнене різноманітними несвідомими детермінантами, серед яких величезну роль відіграють механізми захисту, почуття провини, нав'язливі повтори, проекції й заперечення того, у чому важко собі зізнатися [9].

На сучасному етапі розвитку гуманітарної науки немає сенсу говорити про гуманізм в навчально-виховних закладах, не знаючи динаміки розвитку психічних процесів особистості, а саме психоаналіз завжди стояв на позиціях психодинаміки, єдності та цілісності психічної життєдіяльності людини. Педагогу постійно потрібно мати справу з педагогічно «запущеними» дітьми, аналізувати причини конфліктної поведінки, вивчати причини низької успішності, аналізувати індивідуальні особливості своїх вихованців, умови та середовище їх виховання.

Вирішити ці завдання можна лише на основі інтеграції знань про людину, розглядаючи виховання у трьох вимірах: природньому, соціальному й культурному, причому не односторонньо, а цілісно. Саме таку інтеграцію й пропонує психоаналітична педагогіка, яка розглядає особистість як єдину культурну психосоціальну істоту, в якій психічна, соціальна і культурна сторони знаходяться в нерозривному зв'язку й у тісному взаємовпливі.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, у контексті викладеного вище, вважаємо, що сучасна психоаналітична педагогіка є швидше творчою історико-педагогічною реконструкцією досвіду першої третини ХХ ст., аніж інновацією ХХІ ст., однак реконструкцією, яка враховує усі досягнення психолого-педагогічної науки упродовж останнього століття. Головним завданням психоаналітичної педагогіки є розширення поля свідомості особистості,

формування її готовності і здатності до оволодіння та якісного виконання цілої системи соціальних ролей. Власне, взаємодія між психоаналітичним розумінням і педагогічними діями – основа психоаналітичної педагогіки XXI ст., тому можливості застосування психоаналізу на педагогічному полі дій дуже великі й на сьогодні практично не реалізовані.

Вважаємо, що психоаналітична педагогіка, продовжуючи свої «класичні» традиції, пройшовши процес історико-педагогічної реконструкції, може включати в себе й інновації XXI ст. Це, насамперед, стосується організації психоаналітично-педагогічних консультацій, їх завдань, цілей, етапів роботи, формування психоаналітичної культури педагога і т. п.

Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо в розвитку й аналізі нових напрямів психоаналітичної педагогіки, спрямованих на організацію роботи з дітьми, що пережили війну, насильство, смерть батьків або інших близьких людей, а також зловживання, в тому числі сексуальні і т. п.

Список використаних джерел:

1. Бурлакова Н. С. Психоаналитическая педагогика: открытия, надежды и разочарования / Н. С. Бурлакова // Современное дошкольное образование. теория и практика. – 2009. – № 3. – С.46–53.
2. Видра Д. Чувства и воспитание. Воспитание чувств: Психоаналитическая педагогика / Д. Видра. – Москва: «Вентана-Граф», 2009. – 255 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Колесникова И. А. Модернизация образования как объект историко-педагогического исследования / И. А. Колесникова // Модернизационные процессы в российском и зарубежном образовании XVIII – начала XXI века: сборник научных трудов Всероссийской научно-практической конференции – XXX сессии Научного совета по проблемам истории образования и педагогической науки Российской академии образования. / под научн. ред. члена-корреспондента РАО, профессора М. В. Богуславского; д. п. н., профессора С. В. Куликовой; д. п. н., профессора А. Н. Шевелева. – СПб.: СПбАППО, 2014. – с. 13–22.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepcziva.pdf>
6. Образцова Л. В., Акімова С. Л. Психоаналитическая педагогика (сотрудничество врачей и воспитателей при работе с детьми) / Л. В. Образцова, С. Л. Акімова. – СПб.: ПринтЛайн, 2005. – 24 с.
7. Петренко О. Б. Трансформація системи освіти й виховання: модернізація, реформування, інновація чи історико-педагогічна

реконструкція / О. Б. Петренко // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 2 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2015. – 304 с. – С.54–63.

8. Рожков Н. Т. Психоаналитическая педагогика. Теория и технологии: монография / Н. Т. Рожков. – Электрон. текстовые данные. – Орел: Межрегиональная Академия безопасности и выживания (МАБИВ), 2013. – 266 с.
9. Фигдор Г. Психоаналитическая педагогика / Г. Фигдор. – М.: Издательство. Института Психотерапии, 2000. – 288 с.
10. Филенко А. Психоаналитическая педагогика в Западной Европе первой трети XX-го века / Филенко Артур Сергеевич. Дис. канд. пед. наук. – Великий Новгород. – 13.00.01. – Общая педагогика, история педагогики и образования. – 135 с.
11. Фрейд З. Анализ фобии пятилетнего мальчика / З. Фрейд. – М.: Просвещение. – 1990. – 26 с.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Burlakova N. S. Psihoanaliticheskaia pedagogika: otkrytija, nadezhdy i razocharovaniia [Psychoanalytic Pedagogy: Discoveries, Hopes and Disappointments] / N. S. Burlakova // Sovremennoje doshkol'noe obrazovanije. teorija i praktika. – 2009. – # 3. – S.46–53. (in Russian)
2. Vidra D. Chuvstva i vospitanie. Vospitanie chuvstv: Psihoanaliticheskaia pedagogika [Feelings and Education. Education of Feelings: Psychoanalytic Pedagogy] / D. Vidra. – Moskva: “Ventana-Graf”, 2009. – 255 s. (in Russian)
3. Dichkiv's'ka I. M. Innovacijni pedagogichni tehnologii [Innovative Pedagogical Technologies: Tutorial]: Navchal'nij posibnik / I. M. Dichkiv's'ka. – K.: Akademvidav, 2004. – 352 s. (in Ukrainian)
4. Kolesnikova I. A. Modernizacija obrazovanija kak ob'ekt istoriko-pedagogičeskogo issledovanija [Modernization of Education as an Object of Historical and Pedagogical Research] / I. A. Kolesnikova // Modernizacionnye processy v rossijskom i zarubeznom obrazovanii XVIII – nachala XXI veka: sbornik nauchnyh trudov Vserossijskoj nauchno-praktičeskoj konferencii – XXX sessii Nauchnogo soveta po problemam istorii obrazovanija i pedagogičeskoj nauki Rossijskoj akademii obrazovanija. / pod nauchn. red. chlena-korrespondenta RAO, professora M. V. Boguslavskogo; d. p. n., professora S. V. Kulikovo; d. p. n., professora A. N. Sheveleva. – SPb.: SPbAPPO, 2014. – s. 13–22. (in Russian)
5. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian School. Conceptual Principles of Reforming the Secondary School [Electronic Resource] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0>

[%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf](#) (in Ukrainian)

6. Obrazcova L. V., Akimova S. L. Psihoanaliticheskaia pedagogika (sotrudnichestvo vrachej i vospitatelej pri rabote s det'mi) [Psychoanalytic Pedagogy (Collaboration of Doctors and Educators When Working with Children)] / L. V. Obrazcova, S. L. Akimova. – SPb.: PrintLajn, 2005. – 24 s. (in Russian)
7. Petrenko O. B. Transformatsiia systemy osvity i vykhovannia: modernizatsiia, reformuvannia, innovatsiia chy istoriko-pedahohichna rekonstruktsiia [Transformation of the System of Education and Upbringing: Modernization, Reformation, Innovation or Historical and Pedagogical Reconstruction] / O. B. Petrenko // Innovatyka u vykhovanni : zb. nauk. pr. Vyp. 2 / uporiad. O. B. Petrenko ; red. kol. : O. B. Petrenko, N. M. Hrynkova, T. S. Tsipan ta in. – Rivne : RDHU, 2015. – 304 s. – S.54–63. (in Ukrainian)
8. Rozhkov N. T. Psihoanaliticheskaia pedagogika. Teorija i tehnologii: monografija [Psychoanalytic Pedagogy. Theory and Technology: Monograph] / N. T. Rozhkov. – Jelektron. tekstovye dannye. – Orel: Mezhregional'naja Akademija bezopasnosti i vyzhivaniija (MABIV), 2013. – 266 c. (in Russian)
9. Figdor G. Psihoanaliticheskaia pedagogika [Psychoanalytic Pedagogy.] / G. Figdor. – M.: Izdatel'stvo. Instituta Psihoterapii, 2000. – 288 s. (in Russian)
10. Filenko A. Psihoanaliticheskaia pedagogika v Zapadnoj Evrope pervoj treti XX-go veka [Psychoanalytic Pedagogy in Western Europe in the First third of the XX Century] / Filenko Artur Sergeevich. Dis. kand. ped. nauk. – Velikij Novgorod. – 13.00.01. – Obshhaja pedagogika, istorija pedagogiki i obrazovanija. – 135 s. (in Russian)
11. Frejd Z. Analiz fobii pjatiletnego mal'chika [Analysis of the Phobia of a Five-year-old Boy] / Z. Frejd. – M.: Prosveshhenie. – 1990. – 26 s. (in Russian)

Аннотация. В статье осуществлен анализ психоаналитической педагогики как отрасли педагогики, ориентированной на изучение личности ребенка, на обеспечение сохранения ее психики, коррекцию девиантных проявлений в поведенческой сфере, построение дифференцированного воспитательного процесса, обеспечение максимального сотрудничества родителей, педагогов, учеников в учебно-воспитательном процессе.

Вяяснено, что основными представителями психоаналитической педагогики были педагоги-психоаналитики (А. Фрейд, Г. Грин, М. Кляйн, А. Айхрон, А. Нейлл, В. Шмидт), ориентированные на решение социально-педагогических проблем, которые реализовали принцип свободы как в школах интернатного типа, так и в обычных учебных заведениях, и в условиях традиционного семейного воспитания. Доказано, что «классическая» психоаналитическая педагогика 20–30-х гг. XX ст.

является исходной точкой расширения педагогической компетенции психоанализа за границы анализа психических структур или педагогических феноменов в направлении к развитию конкретных практических концепций деятельности со стороны родителей и воспитателей.

Обосновано, что современная психоаналитическая педагогика – скорее творческая историко-педагогическая реконструкция опыта первой трети XX в., чем инновация XXI в., однако реконструкцией, учитывающей все достижения психолого-педагогической науки прошлого века.

Ключевые слова: психоаналитическая педагогика, инновация, историко-педагогическая реконструкция, психоанализ, личность.

Abstract. The article analyzes psychoanalytic pedagogy as a branch of pedagogy focused on the study of the child's personality, to ensure the preservation of her psyche, correction of deviant manifestations in the behavioral sphere, the construction of a differentiated educational process, ensuring the maximum cooperation of parents, teachers, and students in the educational process.

It has been found out that the main representatives of psychoanalytic pedagogy were psychoanalytic educators (A. Freud, M. Green, M. Klein, A. Aichron, A. Neill, V. Schmidt), focused on solving socio-pedagogical problems that implemented the principle freedom in boarding schools, in ordinary educational institutions and in conditions of traditional family upbringing. It has been proved that the “classical” psychoanalytic pedagogy of the 20-30’s of the XX century is the starting point for expanding the pedagogical competence of psychoanalysis beyond the limits of the analysis of mental structures or pedagogical phenomena in the direction of the development of concrete practical concepts of activity by parents and educators. It has been substantiated that modern psychoanalytic pedagogy is rather a creative historical and pedagogical reconstruction of the experience of the first third of the XX century, rather than the innovation of the XXI century, but the reconstruction, which takes into account all the achievements of psychological and pedagogical science during the last century.

Keywords: psychoanalytic pedagogy, innovation, historical and pedagogical reconstruction, psychoanalysis, personality.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2017

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 6

Упорядники:
проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 25.05.2017 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №204/1. Наклад 300

I – 66 **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 6 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова,
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2017. – 320 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

Віддруковано засобами оперативної поліграфії

УРМ-ПОЛІГРАФ

вул. Буковинська, 3, м. Рівне, 33000;

тел.: 0362-64-21-34